

יעקב דוד אברמסקי

(ציונים לזכרו)

ח. לייף

י. ד. אברמסקי ורעייתו כבואם לא"י מגלות טורקסטן

כשנת 1937.

הדברים נכתבו, כאמור לפני שנים מספר. לא פללתי או שבעל אלף העיניים מתקרב למראשותי. נכויתי מהמלה „נקרולוג“ — עד כמה היא זרה וצורמת לגבי אדם חי, ער וגועש כיד"א! אמרתי לעצמי: אין „נבואה“ זו של ידידי כי-אם שפך-שיח של לב רגש. והנה עתה, כעבור ג' שנה, ניטל

באחד ממכתביו השופעים לפני שנים מספר, הבטיח ידידי מנוער, יד"א לשלוח אלי בקרוב מאמר, שבו אמר לתאר דמות-דיוקנו של אביו, הרב ר' יחזקאל אברמסקי בעל „חזון יחזקאל“ על התוספתא, שנפטר סמוך לאותו זמן זקן ושבע ימים. באותו מכתב-וידויים, שתינה בו ביתר-שאת את ענות נפשו (ברוב אגרותיו היה נוהג מידה יתירה של התניסרות, התחטאות והלקאה עצמית). הוסיף:

עוד אומר לך. נניח חחר (שלאחר זמן) אני מת. על תכתוב עלי בשולי **בצרון** כלום שמעני זאת הפעם. אני יכול לחבר וקרולוג מראש. לנחש ולמצוא מה תכתוב עלי. אתה יודע קצת קורותי וסבלותי... וגם אתה לא תדע עד מה אני נצרך וזוקק את עצמי זקוק אחר זקוק... אני קורא על המוות. עוסק בנושא זה הרבה. לא מתוך פחד. עצוב אני משום שחיי עברו עלי ולא בצעתי מה שרציתי. לא עשיתי מה שצריך הייתי...

מגלותו (על-ידי השתדלות מחו"ל) ובא עם אשתו (אביה, יהושע אריה הורוביץ, מראשי הציונית המחתרית בלנינגראד) לבית הוריו בלונדון (אף אביו הרב ריצה גלותו באיי סחלין שנים מספר לפני כן). יד"א עזב מיד את לונדון ובא לא"י סמוך למלחמת העולם השנייה.

קרוב לארבעים שנה כתב את רשימותיו ומאמריו ויותר ממה שפירסם — גזו. היו לו כל הכישורים והסגולות של מבקר ספרותי ומסאי. יד"א היה מהיר תפיסה ותגובה וכתב בזעם ובהומור, כשהוא מתבל את דבריו בתבליני פולקלור, בפתגמי חכמה וכדברי משל-ומליצה. הוא שאב מן המקורות והעלה מהם פניני לשון, ביטויים וניבים, שהוסיפו טעם ושבח לסגנונו.

יד"א קרא בצמאון כל דבר שהופיע בדפוס — אפילות ועוללות. הימים שיחד לשיחות שבע"פ ולילות — לגירסה: לעיון וקריאה. ראיתו בשעות מאוחרות בלילה כשהוא מוקף גלי ספרים וקונטרסים, מחסר שינה מעיניו ורושם רשימותיו והערותיו. הוא הוקיר את הכשרון האמיתי והבחין בכל זיוף וקלוקל, גם כשהסתתרו בצילם של כשרון והשראה... עוד בהיותו בגיל של שנות העשרים הראה את כוחו במסה ובמחקר (ראה קונטרסיו בזכות „הדליטנטים“, „על היהודי הנצח“ וכן גם מחקרו „על מהותו ותכנו של שבט יהודה“). אין ספק שהיה מגיע להישגים חשובים בחקר הספרות והלשון לולא סיבוכי גורלו ושיבושי חייו, אלא שלא זכה וברוך יהיה זכרו על הטוב שהעניק לספרותנו ולדרורו.

עלי להעלות דברים עליו, לא „נקרולוג“, כי-אם ציונים וקווים מספר לדמותו של אדם מורכב מאד, בעל נפש ששאפה כל ימיה לגדולות, דוויה ורבת-סבל...

ידעתי את יעקב דוד מנעוריו, מגיל 11-12. גם אז התנפר בחזותו, בנימוסיו ובדיבורו. מבוגר היה מכדי גילו. אף אז היה תמיד בתנועה. הוא חזר על בתי שרידי העברים בסלוצק ובא בדברים עם כל אלה שהיתה להם יד בעסקנות ציונית לפניו. היתה בו תמימות רבה יחד עם דעת העולם, כי כבר אז קשר קשרים למרחוק — הריץ מכתבים לאנשי החלוץ הליגאלי והבלתי-ליגאלי ולאישים שעבדו במחתרת הציונית במינסק, מוסקבה ולנינגראד... פעם הפתיע הפתעה מרעישה את בני משפחתו. הוא יצא ברגל את סלוצק, כוולולה ב„כחום היום“, בדרכו לארץ ישראל... בסתר הוחזר לביתו. כעבור שנים מספר והשמועה הגיעה לאוזני (ואני אז בניו-יורק) שהנער שגדל והיה לבחור כבן י"ז נאסר בעוון ציוניותו ונשלח לגלות טורקסטן.

את מכתבו הראשון של יד"א קבלתי מן הגולה. זוכר אני את הרושם המפתיע שעשה עלי המכתב: הנער התמים הזה שהשארתי בסלוצק כבן י"ג-יד, התבגר ובידו עט סופרים, ידיעה עמוקה לו בספרותנו ובספרות העולם, סגנונו עשיר ורווי מן המקורות, חריפות של ביטוי ודעות מוצקות המושרשות במחשבת הדורות (פרסמתי את המכתב ב„הדאר“ בשם „עברי אנכי!“). כעבור שנה-שנתיים שוחרר